

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1892 kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion angående tillägg till ej mindre förordningen om landsting den 21 mars 1862, än äfven stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

Uti 2 mom. af § 47 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 stadgas, att de afgifter, som af landsting blifvit till uttaxering beslutade, skola i de fall, då icke några sådana särskilda bestämmelser finnas meddelade, som i 1 mom. af samma lagrum omtalas, utgå i förhållande till den allmänna bevillning för fast egendom eller för inkomst af kapital eller arbete, som af en hvar skattskyldig till statsverket erlägges. Den sålunda bestämda grund för utgörande af landstings-skatt skiljer sig från de i § 58 af förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgade grunder för kommunalutskylders utgörande bland annat deruti, att enligt sistnämnda lagrum kommunalutskylder skola utgå jemväl för sådan jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej erlägges, hvarvid till beräkningsgrund tages det belopp, som, derest bevillning skulle utgå för fastigheten, på grund af taxeringsvärdet svarar mot sådan bevillning.

Då nu staten enligt gällande bevillningsförordning är för sina egendomar befriad från bevillning, följer deraf, att för vissa staten till-

höriga fastigheter, hvilka för statsverkets räkning disponeras eller äro utarrenderade, erlägges kommunalskatt, men icke landstingskatt. Af enahanda skäl äro dylika fastigheter jemväl befriade från de afgifter till skjutsväsendets fromma, som under benämning: bidrag till skjuts-entreprenaderna jemlikt landstingens beslut och i enlighet med bestämmelserna i 22 och 23 §§ i stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 uttaxeras inom de olika landstingsområdena.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 48, har nu herr *J. Anderson i Tenhult* hemställt, »att Riksdagen i skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och till nästa Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg i kongl. förordningen den 21 mars 1862 om landsting och uti skjutsstadgan den 31 maj 1878, att innehafvare under ständig besittningsrätt och arrendatorer af statens domäner för dessa, i likhet med öfriga fastigheter och andra skattskyldige, kännas skyldige betala landstingskatt och skjutsentreprenadavgifter».

Till stöd för sin förevarande framställning anför motionären hufvudsakligen följande.

Af statsutskottets memorial n:o 35 vid sistlidet års riksdag inhemtades, att inom landet finnes ej mindre än 3,285 särskilda kronodomäner, för hvilka i arrende erlades 1,915,281 kronor 76 öre, utom de naturapersedlar, som en del arrendatorer måste lösa efter markegångspris. Sådan lösen med tillägg af forsellön och ränta å insatt städjepening uppginge till rätt betydliga belopp, så att Kongl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition kunnat beräkna och upptaga arrendemedlen till 2,500,000 kronor. Arrendatorerna af dylika fastigheter hade enligt kommunallagarne rättighet att i likhet med andra röstberättigade deltaga i val vid utseende af valmän för landstingsmäns väljande och, der valkretsen bestode af endast en kommun, omedelbart deltaga i landstingsmannaval, likasom dessa domäners arrendatorer måste anses vara valbare till ledamöter inom landstingen, oaktadt de icke hade skyldighet att betala landstingskatt. Denna skatt kunde emellertid i vissa län till följd af enskilda jernvägars anläggande, nya lasarets- och sjukhusbyggnader m. m. uppgå till rätt betydliga belopp.

Det tillkomme landstingen att pröfva och bestämma storleken af de belopp, som skulle användas till uppehållande af skjutsentreprenaderna.

nader med flera nödiga utgifter, äfvensom att bestämma landstingsskatten i dess helhet. Kunde det då vara lämpligt, att vid val af landstingsmän skulle få deltaga och i landstingen sitta personer, som ej hade skyldighet att i skatteutgifterna deltaga?

Inom de län, der staten hade många och äfven stora jordbruksdomäner, trycktes också de öfriga beskattningsskyldige hårdare än i andra län, der domänernas antal vore färre. Inom Jönköpings län funnes 283 dylika domäner, från hvilka kontant och genom lösen af naturapersedlar såsom arrende utbetalades omkring 170,000 kronor årligen, och hvilkas fastighetsvärden uppginge till flera millioner kronor. En del af dessa domäner hade den storlek och godhet, att de kunde jämföras med de större enskilda egendomarne inom landet. Statsutskottets ofvan omförmälda memorial visade, att årliga arrendena för en del staten tillhöriga jordbruksdomäner uppginge till 10 à 12,000 kronor och derutöfver. Någon rättslig grund, hvarför dylika större så väl som mindre statsdomäner skulle vara fria från ifrågavarande beskattning, funnes emellertid icke.

Den fråga, som här föreligger, är ingalunda ny. Så förelåg till behandling vid 1884 års riksdag en af samma motionär väckt framställning om sådan ändring i bevillningsförordningen, att alla staten tillhöriga jordar och boställen blefve i taxeringslängderna upptagna i likhet med andra fastigheter och sålunda »det ena hemmanet framför ett annat» icke befriadt från erläggande af landstingsskatt och skjutsentreprenadafgifter.

Dåvarande bevillningsutskott, till hvars handläggning framställningen hänvisats, förklarade i afgifvet betänkande, n:o 1, att motionärens yrkande på likställighet emellan statens bevillningsfria jordbruksfastigheter och annan jordbruksfastighet i fråga om skyldighet att deltaga i landstingsskatt och skjutsentreprenadafgifter väl syntes berättigadt, men att då den sedan gammalt gällande grundsats, att staten för sina fastigheter vore fri från bevillning, icke borde rubbas, det af motionären öfverklagade förhållandet torde böra rättas icke genom en ändring i bevillningsförordningen, utan genom införandet i förordningen om landsting och i skjutsstadgan af föreskrifter lika dem, som funnes uti 58 § i förordningen om kommunalstyrelse å landet. I enlighet härmed afstyrkte utskottet bifall till framställningen, och blef denna hemställd af båda kamrarna bifallen.

Sedan dess har frågan om skyldighet för statens jordbruksdomäner att lika med annan jordbruksfastighet deltaga i skjutsentreprenadbidragen fått hvila. Frågan i öfrigt blef deremot snart nog å nyo dragen under Riksdagens pröfning. Vid 1888 års riksdag föreslog nemligen herr J. Rundbäck uti en inom Andra Kammaren väckt motion, att förordningen om landsting måtte så ändras, att den skilnad, som i förevarande afseende funnes mellan föreskrifterna i nämnda förordning och förordningen om kommunalstyrelse å landet, blefve upphäfd. I häröfver afgifvet utlåtande, n:o 45, anförde lagutskottet, dit berörda motion hänvisats, huru som utskottet för sin del icke kunde finna något giltigt skäl för den skilnad, som i de särskilda författningarne blifvit i nu ifrågavarande afseende gjord beträffande grunderna för utgörande af kommunalutskylder och landstingsskatt, hvilken sistnämnda ju äfven till sin natur vore en kommunalskatt, ehuru utgående för en större kommuns behof, och att utskottet förty, lika med motionären, ansåge att ändring i gällande bestämmelser borde ske till åvägbringande af likformighet härutinnan. Arrendatorerna afifrågavarande egendomar skulle visserligen härigenom få sig ålagda afgifter, från hvilka de förut åtnjutit befrielse; men landstingsskatten vore i allmänhet icke af den betydighet, att detta förhållande borde väcka någon betänklighet mot den föreslagna ändringen. Dessutom vore väl på många ställen, såsom motionären antydt, dessa arrendatorer redan taxerade för inkomst af arrendet och deltog på denna grund i landstingsskatten, hvilket emellertid, derest motionärens förslag blefve upphöjdt till lag, ej vidare skulle ega rum.

På dessa skäl hemställde utskottet, att Riksdagen ville, med anledning af motionen, i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande lagstiftning, att jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej erlägges, skall påföras landstingsskatt efter det belopp, som, derest bevillning för fastigheten skulle utgå, på grund af taxeringsvärdet mot sådan bevillning svarar, hvaremot inkomst af arrende för sådan fastighet ej skall vid åsättande af landstingsskatt tagas i beräkning.

Denna utskottets hemställan blef af Andra Kammaren utan votering bifallen, men afslogs af Första Kammaren med 47 röster mot 39.

Vid följande riksdag förnyade emellertid herr Rundbäck sin framställning, som nu åtföljdes af förslag till ändrad lydelse af 2 mom. i § 47 af förordningen om landsting. Förslaget, jemväl då tillstyrkt af utskottet, blef denna gång af båda kamrarna — Första Kammaren efter omröstning, dervid 53 röster afgäfvos för och 38 mot detsamma

— bifallet med det tillägg rörande 48 § i nämnda förordning, som utskottet förordat.

Det förslag i ämnet, som Riksdagen sålunda för sin del antagit, blef medelst skrifvelse den 3 april 1889 hänskjutet till Kongl. Maj:ts pröfning. Sedan infortrade utlåtanden öfver berörda förslag inkommit från samtliga länsstyrelser och landsting i riket, äfvensom från domänstyrelsen, föredrogs ärendet i statsrådet den 28 november 1890. Härvid förklarade Kongl. Maj:t sig icke kunna antaga Riksdagens förslag.

Utskottet vidhåller fortfarande den åsigt, utskottet tillförene tvenne gånger uttalat i förevarande ämne. Likaledes måste den likformighet i grunderna för utgörande af kommunalutskylder och bidrag till skjuts-entreprenaderna, som motionären ånyo förordat, förefalla utskottet billig och rättvis, då ju sistberörda afgifter äro af väsentligen enahanda natur som den egentliga landstingsskatten, och hvad som i förevarande hänseende gäller om den ena afgiften följaktligen äfven bör gälla om den andra. Utskottet medgifver villigt, att den beskattning, som söker träffa allenast den verkliga inkomsten af jordbruksrörelse, ur teoretisk synpunkt har afgjort företräde för en beskattning, som grundar sig på jordbruksfastigheternas taxeringsvärden. Å andra sidan lär det emellertid icke kunna förnekas, att den praktiska tillämpningen af den förra beskattningsmetoden erbjuder långt flera vanskligheter än tillämpningen af den senare, och hvad särskildt angår uppskattningen af den inkomst, som arrendena af kronodomäner må kunna lemna, tror sig utskottet veta, att i de visserligen icke talrika fall, der dylik taxering förekommer, densamma varit temligen godtycklig. Att under närvarande förhållanden arrendatorerna af kronans domäner skulle i allmänhet vara i sämre ekonomisk ställning än landets sjelfegande mindre jordbrukare och enskilda arrendatorer, lär näppeligen kunna påstås. Såsom en synnerligen beaktansvärd omständighet må slutligen antecknas, att rikets samtliga landsting och med endast två undantag samtliga länsstyrelser tillstyrkte bifall till Riksdagens ofvanberörda förslag. Samma förslag lemnades äfven af domänstyrelsen utan annan erinran, än att till undvikande af all misstyrdning uttryckligen borde förklaras, att kronoparker fortfarande vore frikallade från erläggande af landstingsskatt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och då den omständighet, att frågan delvis redan varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, icke bör utgöra hinder för ett förnyadt uttalande i ämnet från Riksdagens sida, tillåter sig utskottet hemställa,

att Riksdagen, med anledning af motionen, måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:tt ville låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i förordningen om landsting den 21 mars 1862 och stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878, att jordbruksfastighet, för hvilken bevilning ej erlägges, skall påföras landstingsskatt och bidrag till skjutsentreprenaderna efter det belopp, som, derest bevilning för fastigheten skulle utgå, på grund af taxeringsvärdet mot sådan bevilning svarar, hvaremot inkomst af arrende för sådan fastighet ej skall vid påförande af dylik skatt eller afgift tagas i beräkning.

Stockholm den 8 mars 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation

af herrar *Bergström*, *Fröberg*, grefve *Klingspor*, *Hasselrot*, *Ölander* och *Benedicks*, af hvilka den förstnämnde yttrat:

»Af de myndigheter, hvilka afgåfvö underdåniga utlåtanden öfver Riksdagens i betänkandet omförmälda skrifvelse den 3 april 1889, anförde två länsstyrelser, som afstyrkte sanktion å Riksdagens beslut,

hufvudsakligen, att de skäl, som föranledt lagstiftaren att beträffande den mindre landtkommunen, d. v. s. sockenkommunen, afvika från den allmängiltiga beskattningsprincip, enligt hvilken skattskyldigheten mätes allenast efter förmågan att bära skattebördan och sålunda endast den verkliga inkomsten beskattas, icke förefunnes i afseende å den större kommunens eller landstingsområdets behof, samt att i allt fall den föreslagna förändringen icke vore af någon större betydelse för landstingsområdets ekonomi.

Antagligen var det dessa skäl, som föranledde regeringen att afslå Riksdagens framställning. Till ärendets utgång torde möjligen ock medverkat de brister i redaktionelt hänseende, hvarmed lagförslaget fans behäftadt.

Redan på anförda sakliga skäl anser jag utskottet hafva bort afstyrka bifall till förevarande motion, helst deri föreslås utsträckning af en i min tanke obillig beskattningsgrund jemväl till utgörande af »bidrag till skjutsentreprenaderna».

Men förnämligast grundar jag min berörda åsigt derpå, att bifall till motionen mest synes innebära ett försök att öfva tryck på regeringen i syfte att förmå henne att frångå sin motsatta, för föga mera än ett år sedan uttalade mening.»

Härjemte hafva herrar *L. O. Larsson* och *Clässon* begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
